

KALBİN LEYLA SAATİ: EDEBİYATÇININ KELİME DEFTERİ*

İsmail Karakurt

Ciddi bir şeyler yapmak/yazmak isteyenler için ilk adım seçilecek temaya karar vermek ve cesarettir. Karar vermek sizi bir şeyde sabit kılar. Cesaret ise bu eyleminizi gerçekleştirmenizi sağlar.

Elinize aldığınız kitabın teması kelime-lerse bir yazardan ne beklenebilir? Bu sorunun cevabını tam olarak kitabın içeriği ve niteliği verebilir. Bir kitap düşünün ki onda uygulanan metot, eskiden çok kullanılan ama son zamanlarda unutulmuş işlevini kaybeden “kelime defteri” geleneğine yeniden can veriyor olsun.

Pekiye, Bu Metot Ne İşe Yarıyor?

Bu metot en basit hâliyle uygulansa bile okurun sözcük dağarcığını zenginleştirmek, kişinin bildiği sözcüklerin sayısını artırmak anlamına gelmektedir. Özellikle her seviyeden okurun farklı temalarda/konularda yazılmış metinleri anlayabilmeleri ve yine bu temalarla/konularla ilgili sözlü veya yazılı olarak düşüncelerini istedikleri gibi ifade edebilmeleri için kelime hazinesinin zenginliğine ve bunu kullanabilme gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda Türkçenin söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar, kişilerin söz dağarcığında yer alan kelimelerin anlam alanını da (düz, yan, mecaz...) genişletmektedir. Bu, aynı zamanda söz varlığı üzerinde bir derinliktir. Özel çalışmalar dışında kelimelerin çeşitli anlamlarını bilmek zordur.

* Raşit Keskin, *Kalbin Leylak Saati: Edebiyatçının Kelime Defteri*, Çizgi Kitabevi, Aralık 2021, 384 s.

Edebiyatçının Kelime Defteri

“Hafıza” diyor Plotinus, “unutanlar içindir.” *Kalbin Leylak Saati: Edebiyatçının Kelime Defteri* de hafızamızı yoklamamızı, unutulmaları canlandırıp onu tazelememizi sağlıyor. Çünkü Türkçenin söz varlığı üzerine su gibi berrak bir Türkçeyle yazılan bu çalışma, dil zevkinin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi için zengin bir kaynak niteliği taşıyor. Raşit Keskin, “*Hayatı anlamamanın yolu kelimelerden geçiyor. ‘Ağaç’tan ‘Zeytin’e bir dünya kelime... 108 kelimenin duygu dünyamızda, zihin evrenimizde, medeniyet anlayışımızda taşıdığı anlamlar üzerine deneme tadında çiçek bir eser.*” diye takdim ettiği kitabında 108 kelimeyi ıslıl ıslıl bir dil ile yazmıştır.

Hani şair Octavio Paz, “Kelimeler benim gözlerim.” diyor ya, şair ve yazar Raşit Keskin de aralık ayında yayımlanan yeni deneme kitabı *Kalbin Leylak Saati: Edebiyatçının Kelime Defteri* ile aynı şeyi diyor: Kelimeler olmadan ol-

maz! Bazı kitaplar, okura kelimelerden yurt inşa eder. Deneme kitabı dedim ya, sadece deneme kitabı mı? Değil elbette. Aynı zamanda bir sözlük, günlük, güzel alıntılar (metinler) ansiklopedisi yahut antolojisi olarak da okunabilir. Bu okuma okurunu bir güzelliğe, zenginliğe ve derinliğe çağırır. Raşit Keskin, kelime gözle kelime defterinde seçtiği kelimeleri, kendi zevkine göre yorumlayarak, alıntılarla destekleyerek okuyucuya da bu zevki yaşatmak istiyor. Kelimelerin derinliği, onları seçip yazan zihnin içindedir. Çünkü Keskin, kitabını Octavio Paz’dan alıntıladığımız sözün ruhuyla yazmış. Bu ruhla yazılan bir kitap zihnimizi açar, gönlümüze duruluk kazandırır. Bu tür çalışmalara daha Nazan Bekiroğlu (*Kelime Defteri*), Enis Batur (*Kırkpâre*) ve Haydar Ergülen (*Düz Yazı-100 Yazı*) imza atmıştı.

Raşit Keskin “Ön Söz”de, “Kelimeleri araştırmaktan, onlar hakkında yazmaktan hep mutluluk duydum.” diyor. Hatta can sıkıntısı kısmına Elias Canetti’nin şu sözünü de gerekçe gösteriyor: “Sözcükleri tanıdığım sürece, nasıl can sıkıntısı çekebilirim?” dediği ve özenle seçtiği kelimelerden oluşan “Kelime Günlüğü” niteliğindeki denemelerini yazarken nasıl bir çabaya girdiğini kaynakçayı görünce anlıyoruz. Kelimelerin heyecan verici ışığı, kelimelerin ruhu ona bu cesareti vermişti.

“2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı” Ruh

Kalbin Leylak Saati Edebiyatçının: Kelime Defteri, 2021 yılının sonunda da olsa “2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı”nın ruhuna ve Türkçemizin medeniyet dili kimliği, güzelliği ve inceliğine uygun hazırlanmış bir kitaptır. Bu amaç çerçevesinde kitabı okurken, kendinizi şifa saçan bir leylak tarlasında buluyorsunuz. Keşke edebiyat ve Türkçe öğretmenlerinin çoğu bu kitabı okusa ve öğrencilerine de okutsa inanıyorum

ki kazanan güzel Türkçemiz olurdu. Çünkü Keskin, bu düşünceyle okuru kelimelerin genişleyen, zenginleştiren, soru soran, cevap veren, tamir eden, kişiliğimize yeniden varlık kazandıran duygu ve düşünce dünyasında, onların içindeki ışık, iç çekişler ve hatırlattıklarıyla bazen eşyalara (ayna, düğme, kâğıt, kalem, kitap, pencere, saç, tuz...) bazen kavramlara (aşk, ayrılık, çile, gurbet, hasret, hayal, merhamet, rüya, sevdâ...) bazen ağaçlara (elma, gül, iğde, kestane, leylak, nar, zeytin...) bazen de kuşlara (güvercin, kırlangıç, serçe, turna...) götürmek için yola çıkıyor. Neredeyse her denemeye tabiata, kitaplara, şiire, geçmişe, şimdye ve geleceğe uzanıyoruz. Zaten buna kendisi de “*Şiir kitaplarına, romanlara, hikâyelere, denemelere, filmlere, insan yüzlerine, bulutlara, çiçeklere baktım; şarkıları, türküler, kalbimin sesini, sessizliği dinledim; yolculuklara çıktım onlarla.*” diyerek açıklık kazandırıyor ve seçtiği kelimeler arasında okurunu edebî ve estetik bir gezintiye çıkarıyor. Sözlükler yahut kelimeler üzerinde yapılan bu tür çalışmalar bir milletin hafızasını veya yazılı kültürünün zenginliğini ortaya koymak açısından paha biçilmez değerdedir.

Kalbin Leylak Saati için, sadece kelime defteri, kelime günlüğü demek yeterli değildir. “Bu kitap Türk edebiyatında cönklerle örtüşen keşkül tarzı eserlerle hâlen edebiyatta kullanılan seçki, güldeste, destе tarzında yazılmıştır.” diyebiliriz. Çünkü yazarın hayatı boyunca okuyup, hoşlandığı, altını çizdiği, kendi tecrübe süzgecinden geçirdiği vurucu şiirler, dizeler, mektuplar, denemeler, atasözleri, deyimler, vecizeler seçtiği kelimenin anlam dünyası ve çağrışım değerleriyle örtüşüyor. Böylece çalışma, güzel kelimeler antolojisine dönüşüyor.

“Antoloji” kelimesi, Yunanca “anthos” (çiçek) ve “legein” (toplamak) kelime-

lerinin bir araya getirilmesinden oluşturulmuştur. “Antoloji” kelimesinin “çiçek toplamak” anlamı ile kitabın sonundaki kaynakçayı karşılaştırdığımızda her şey yerli yerine oturuyor. Eğer ki her kitap bir çiçekse onlardan süzülünler, toplanan çiçekler ile kişisel bilgi ve birikimin harmanlanmış hâlidir bu çalışma. Çünkü kitabı okuyarak sonuna geldiğimizde görüyoruz ki alıntılarının hangi kitaplardan yapıldığına dair uzun bir kaynakça veriliyor. Kaynakçadan hareketle her okura neredeyse kendi düşünce ve birikimine göre kitap listesi hazırlama imkânı da sunuluyor.

Peki, hiç eleştirimiz yok mu? Elbette var. Mesela kimi sözcükler için kendi tanım, görüş, açıklama ve yorumunu kısa tutmuş Raşit Keskin. Oysa bazı kelimelerin girişinde ya da sonunda görü-

yoruz ki çoğu aforizma niteliğinde şiirsel, kısa, vurucu tanımlar yazmış. Bunların yanı sıra “Kalbimin Leylak Notları” mensur şiir niteliğinde çok kıymetli açıklamalar da var. Keşke bunu bütün kelimeler için yapsaydı. Çünkü “biz en çok yazara ait hayatın içinden süzülüp gelen cümleleri sevdik.”

Sonuçta kanaatimiz odur ki her yaştan kitapseverin zevkle okuyabileceği, kelimelerin dünyasına yolculuğa çıkabileceği bir kitaptır bu. Yazarın “Başucunuza koyun Kalbin Leylak Saati’ni. Her gün bir kelime seçin kendiniz için ve umutla okuyun o kelimeyi. Belki siz de sevdiğiniz bazı güzel kelimeler için tanımlar arayacak, bir şeyler yazacaksınız. Neden olmasın?” dediği bu keyifli deneme kitabıyla okurların da dilimizin, güzel Türkçemizin tadına varması dileğimizdir.

İZMİR’DE İZ BIRAKMIŞ ÖNCÜ KADIN YAZARLAR

Nursel Kavak

“Ömrünü İzmir araştırmalarına adanmış kıymetli hocamız Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel’e minnetle.” ithafıyla yayımlanan *İzmir’de İz Bırakmış Öncü Kadın Yazarlar* isimli kitap Ege Üniversitesinde başlatılan araştırma projesi neticesinde meydana gelmiştir. 8 Mart 2019 tarihinde Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezinin (EKAM) öncülüğünde hazırlanan “Türk Kültürü ve Edebiyatında Kadın Sempozyumu”nda Huyugüzel, “İzmir’in İlk Kadın Yazarları” başlıklı bir bildiri sunmuştur. Bu bildiri Ege Üniversitesi Yayınlarından çıkan *Türk Kültürü ve Edebiyatında Kadın* kitabında neşredilmiştir. Mezûr çalışma bu kitapta (*İzmir’de İz Bırakmış Öncü Kadın*

Yazarlar) bölüm yazarı olan akademisyenlerin katkılarıyla Ege Üniversitesinde başlatılan bir araştırma projesine dönüşmüştür. Editörlüğünü Şerife Çağın’ın üstlendiği bu kitap; “İzmir’de iz bırakmış öncü” on kadın yazarın basın, siyaset, cemiyet ve eğitim hayatında var olmalarını ele alan müstakil yazılardan müteşekkildir.

On üç bölümden oluşan bu kitapta hacim itibarıyla en fazla Cevriye İsmail Uyum’a yer verilmiştir. Ayrıca Asuman Gürman Şahin ve Şerife Çağın ayrı olarak ele aldıkları yazılarda Vedide Baha Pars hakkında ayrıntılı bir inceleme yapmışlardır. Bu kitabın bir diğer önemli özelliği de her bölümün sonunda kadın yazarların süreli yayınlardaki yazılarının sıralanmasıdır. İleride yapılacak araştırmalar için oldukça kolaylık sağlayabilecek bu yazılar, ayrıca konularına göre de tasnif edilmiştir.